

ДЕЙНОСТ
на Националната експертна лекарска комисия
в областта на хората с увреждания
за периода от 01.01.2023 г. до 31.12.2023 г.

Информацията, обхваща дейностите по изпълнението на чл. 4, чл. 9, чл. 25, чл. 29 и чл. 31 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания (Конвенцията), които са от компетентността на НЕЛК.

1. Изпълнение на дейности във връзка с чл. 4 от Конвенцията.

В изпълнение на чл. 25, ал. 5 от Закона за здравето и чл. 17, ал. 5 от Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертиза (ПУОРОМЕРКМЕ) НЕЛК осъществява експертни, контролно-методически и консултативни дейности по медицинската експертиза. В изпълнение на функциите си като национална институция в областта на медицинската експертиза, НЕЛК участва в разработването и усъвършенстването на законодателството и практиката в областта на медицинската експертиза.

През 2023 г. са направени редица промени в нормативната уредба, регламентираща дейността на органите на медицинската експертиза, включително дейността на НЕЛК:

1.1. С приемането през м. януари 2023 г. на Закона за изменение и допълнение на Закона за хората с увреждания (обн. ДВ. бр.8 от 25 Януари 2023 г.) са направени промени в Закона за здравето (ЗЗдр.) като са въведени редица нови изисквания, свързани с организацията на работата в областта на медицинската експертиза:

- Регионалните здравни инспекции (РЗИ) са задължени, не по-късно от четири месеца преди изтичане на определения в експертното решение срок на трайно намалена

работоспособност/вид и степен на увреждане (ТНР/ВСУ), да информират лицата с увреждания за необходимостта от редовно преосвидетелстване (чл. 101б, ал. 1 от ЗЗдр.).

- В случай че лицата са подали заявление-декларация за преосвидетелстване не по-късно от три месеца преди изтичане на срока на експертните им решения и от ТЕЛК не са установени видът и степента на увреждане/степента на трайно намалена работоспособност, се приема, че е налице забавяне в медицинската експертиза и валидността на последното издадено експертно решение се удължава до издаване на ново експертно решение (чл. 101б, ал. 2 от ЗЗдр.).

- Въведено е определение на понятието „забавяне в медицинската експертиза“ (§1, т. 48 от Допълнителните разпоредби на ЗЗдр.).

- Регионалните здравни инспекции са задължени да изпращат до 20-о число на месеца информация за забавяне в медицинската експертиза на заинтересованите органи

– Националният осигурителен институт (НОИ), Националната здравноосигурителна каса (НЗОК), Агенцията за социално подпомагане (АСП), Агенцията за хората с увреждания (АХУ), Националната агенция за приходите (НАП) и общините по настоящия адрес на лицата (чл. 101б, ал. 3 от ЗЗдр.).

- При обжалване на експертно решение на ТЕЛК, срокът за извършване на експертизата от страна на НЕЛК е определен на три месеца от постъпване на жалбата в НЕЛК, а не три месеца от постъпване на медицинските документи на лицето (чл. 101б, ал. 6 от ЗЗдр.).

1.2. През 2023 г. са направени промени в Наредбата за медицинската експертиза (в сила от 31.01.2023 г.), с които се изменя и допълва *Методиката за прилагане на отправните точки за оценка на трайно намалената работоспособност (вида и степента на увреждане) в проценти* (Приложение № 2 към чл. 63, ал. 3 на НМЕ) и са утвърдени по-благоприятни за лицата *Отправни точки за оценка на трайно намалената работоспособност и на вида и степента на увреждане в проценти* (Приложение № 1 към чл. 63, ал. 1 на НМЕ), които дават възможност за обстойна комплексна оценка на здравословното състояние на лицето с акцент на функционалния дефицит, придобит в следствие наличните заболявания.

1.3. През отчетния период НЕЛК участва в работна група към Министерство на здравеопазването за подготовка на проект на Постановление на Министерския съвет (ПМС) за изменение и допълнение на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ПУОРОМЕРКМЕ). С предложените промени, приети с ПМС № 47 от 13 март 2024 г. за изменение и допълнение на ПУОРОМЕРКМЕ (Обн. ДВ. Бр. 23 от 19 март 2024 г.) се цели подобряване на работата на органите на медицинската експертиза, облекчаване на процедурата по освидетелстване/преосвидетелстване на хората с увреждания, спазване на законоустановените срокове за произнасяне от ТЕЛК и НЕЛК, подобряване качеството на медицинската експертиза.

1.4. Във връзка с направените промени през 2023 г. в Наредбата за медицинската експертиза (обн. ДВ. бр. 51 от 27.06.2017 г., ... посл. изм. и доп. с ПМС № 13 от 26.01.2023 г., обн. ДВ. бр. 10 от 31.01.2023 г.) и с оглед стандартизиране на практиката на ТЕЛК при освидетелстването на хора с увреждания, през м. март 2023 г. НЕЛК разработи и изпрати до всички ТЕЛК **Практически насоки по приложението на Наредбата за медицинската експертиза**, предназначени за подпомагане дейността на органите на медицинската експертиза. Практическите насоки са публикувани на интернет страницата на НЕЛК - <https://www.nelk.bg> в рубриката „Практически насоки“.

1.5. През 2023 г. със Заповед № РД-01-176/28.03.2023 г. на министъра на здравеопазването са утвърдени нови образци на експертни решения на ТЕЛК и НЕЛК. В тази връзка и с цел подпомагане дейността на ТЕЛК НЕЛК изготви указания относно попълване на новия образец на ЕР на ТЕЛК, които са изпратени до всички ТЕЛК в страната. Считано от 01.06.2023 г., новите образци на експертни решения на ТЕЛК и НЕЛК, са отразени в информационната база данни (ИБД) по чл. 108а от Закона за здравето.

1.6. Извършването на медицинска експертиза от ТЕЛК е тясно свързана с поддържане на квалификацията на лекарите от ТЕЛК. В изпълнение на една от основните дейности по чл. 4 от Конвенцията и на основание чл. 14, ал. 2 и 3 от ПУОРОМЕРКМЕ НЕЛК организира обучение по медицинска експертиза на лекарите от ТЕЛК.

През 2023 г. е направен анализ на вътрешната нормативна уредба на НЕЛК относно обучението по медицинска експертиза и със Заповед № РД-125/16.10.2023 г. на директора на НЕЛК са утвърдени нови Правила за провеждане на обучение по медицинска експертиза на лекарите от ТЕЛК на основание чл. 14, ал. 2 и 3 от ПУОРОМЕРКМЕ, неразделна част от които е Учебна програма за обучение по медицинска експертиза на лекарите от ТЕЛК. Програмата с утвърдените приложения са публикувани на интернет страницата на НЕЛК в рубриката „Обучение“ - <https://www.nelk.bg/pravila-obuchenie>

Обучението по медицинска експертиза на лекарите от ТЕЛК е електронно и се провежда от НЕЛК на здравната платформа „КредоУеб“, където в профила на НЕЛК са качени обучителни материали, съобразени с действащата нормативна уредба в областта на медицинската експертиза, както и тест за самооценка при завършване на обучението. С цел информиране на лекарите от ТЕЛК относно възможностите за обучение по медицинска експертиза, през 2023 г., до всички РЗИ в страната са изпратени писма с информация за процедурата по провеждане на обучение по медицинска експертиза. През 2023 г. обучение по медицинска експертиза, организирано от НЕЛК, са преминали 177 лекари от ТЕЛК.

2. Изпълнение на дейности във връзка с чл. 7 от Конвенцията

2.1. За удовлетворяване потребностите на гражданите от пълна, достоверна и точна информация, през 2023 г. е модернизираният официалния интернет сайт на НЕЛК <https://www.nelk.bg> в съответствие с актуалните технологични и визуални тенденции. **Разработена е функционалност за лесна достъпност на уеб сайта на НЕЛК от хората с увреждания съгласно изискванията на чл. 58в от Закона за електронното управление и хармонизиращият стандарт EN 301 549, разработен в подкрепа на Директива (ЕС) 2016/2102 относно достъпността на уебсайтовете и мобилните приложения на организациите от общественния сектор.**

Сайтът на НЕЛК разполага с модерна визия, темплейт и съвременна развойна среда, като при модернизацията на сайта е извършено реструктуриране на информацията за постигане на лесна достъпност за всички групи потребители: граждани, заинтересовани страни, институции и организации. Актуализираният сайт е съобразен с правилата за институционална идентичност на интернет страниците и портали на държавната администрация и препоръките на Министерство на електронното управление.

2.2. За улесняване достъпа на хората с увреждания до информация за техните права, **на интернет страницата на НЕЛК в рубриката „За хората с увреждания“**, са разяснени процедурите по освидетелстване пред ТЕЛК, публикувана е информация относно възможностите за подаване на жалби срещу експертни решения на ТЕЛК (ЕР на ТЕЛК) пред НЕЛК на основание чл. 112, ал. 1, т. 3 от Закона за здравето. Създадена е възможност за подаване на жалби срещу ЕР на ТЕЛК по електронен път чрез: Системата за сигурно електронно връчване (ССЕВ) на Министерство на електронното управление (МЕУ), чрез Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ) и чрез електронната поща на НЕЛК – info@nelk.bg. С оглед защита на личните данни и правата на освидетелстваните лица при подаване на жалба по този начин, тя трябва да е оформена като електронен документ, подписан с квалифициран електронен подпис (КЕП) на жалбоподателя.

В подрубриката „Често задавани въпроси“ са представени най-често задаваните въпроси от хората с увреждания, свързани с процедурата пред органите на медицинската експертиза.

2.3. На интернет страницата на НЕЛК в рубриката „За хората с увреждания“ е разработена подрубрика „Електронни услуги“ с достъпна информация за предоставяните от НЕЛК електронни услуги, както и информация за електронните услуги, предоставяни от държавните органи и институции в Република България през Единния портал за достъп до електронни административни услуги на Министерство на електронното управление на адрес: <https://egov.bg>

2.4. НЕЛК поддържа отворена телефонна линия за гражданите като за периода 01.01. – 31.12.2023 г. са проведени 9363 разговора по въпроси на лица с увреждания и техни близки във връзка с медицинската експертиза. С цел подобряване на комуникацията с гражданите и институциите през 2023 г. е утвърдена нова Инstrukция за работа на служителите на НЕЛК с граждани и институции.

Обслужването на граждани се извършва и от служители на гише в НЕЛК. През 2023 г. са обслужени 1809 граждани, като на място се приемат документи (жалби срещу ЕР на ТЕЛК, запитвания и др.), правят се справки относно движението на документи по обжалвани ЕР на ТЕЛК (къде се намира медицинското експертно досие на лицето, определена ли е дата за заседание, на коя дата е изпратено ЕР на ТЕЛК/НЕЛК и др.).

2.5. През м. юни 2023 г. лекари от специализираните състави на НЕЛК участваха в обсъжданията по време на кръгла маса „Проблемите на децата и хората с хронични заболявания, редки болести и увреждания в България“, проведена в Народното събрание на Република България.

На 28 септември 2023г. директорът на НЕЛК, заедно с експерти, взеха участие в кръглата маса на парламентарните комисии по здравеопазването и труда и социалната политика по време на дискуссионен форум в Народното събрание, посветен на темата за осигуряване на комплексни грижи за хората с увреждания и с редки болести.

В изпълнение на приети решения на заседанието на Комисията по здравеопазването и Комисията по труда, социалната и демографската политика към Народното събрание, бе сформирана междуведомствена работна група със задача да изготви всички необходими нормативни промени, в които да са отразени предложенията на медицинските специалисти, пациентските и неправителствените организации за осигуряване на навременна и комплексна грижа за хората с увреждания и с редки заболявания.

В рамките на сформиранията междуведомствена работна група НЕЛК взе експертно участие в подгрупа „Медицинска експертиза“, в рамките на която бяха обсъдени всички предложения за промени и направени съответните предложения.

В хода на проведените обсъждания се констатира, че действащата наредба за медицинска експертиза дава възможност за оценка на всички заболявания, включително и тези попадащи в групата на „Редки болести“, по наличния функционален дефицит. Изрично беше пояснено, че задачата на Медицинската експертиза е да оценява не самото заболяване, а функционалния дефицит който е настъпил в отделните органи и системи в следствие на съответната нозологична единица, при което работната група установи, че не се налага и промяна в начина на оценяване и създаване на ново раздел в НМЕ за редките болести.

3. Изпълнение на дейности във връзка с чл. 9 от Конвенцията

3.1. Информацията за лицата, преминали през ТЕЛК/НЕЛК за установяване на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане (ТНР/ВСУ), се обработва в ИБД по чл. 108а, ал. 1 от Закона за здравето, която се състои от Единната информационна система на медицинската експертиза (ЕИСМЕ), поддържана от НЕЛК от 2014 г. и от Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ), пусната в експлоатация през 2020 г. и прехвърлена на НЕЛК през 2023 г. със Заповед № РД-01-64/07.02.2023 г. на министъра на здравеопазването.

С цел обучение на служители от различни институции за работа с ИСКМЕ, по инициатива на НЕЛК съвместно с „Информационно обслужване“ АД през 2023 г. са организирани и проведени 4 обучения за работа с ИСКМЕ. Обучени са общо 271 служители от различни институции:

- обучение за новосформирани ТЕЛК в страната – 50 лекари и технически сътрудници;
- обучение на служители на НЕЛК – 32 служители (деловодители, лекари, технически сътрудници, юристи и др.);
- обучение на служители от НОИ – 70 служители от ЦУ на НОИ и от ТП на НОИ в страната;
- обучение на служители от РЗИ и РКМЕ – 119 служители от цялата страна.

3.2. Хората с увреждания могат да достъпват до данни за техни експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК през профила си в Системата за сигурно електронно връчване на МЕРУ (Справки за физическо лице) и през собствения си профил на лице с увреждания през информационната система на Агенцията за хората с увреждания (ИС на АХУ). Когато лице с увреждане не намери свои персонални данни в профила си в ИС на АХУ, то може да подаде заявление до НЕЛК за актуализиране на данни в ЕИСМЕ (чл. 54б, ал. 1 от ПУОРОМЕРКМЕ). В тази връзка е разработена и НЕЛК предоставя електронната административна услуга „Актуализация на данни в Единната информационна система на медицинската експертиза“.

През 2023 г. са постъпили заявления за актуализиране на данни за експертни решения на ТЕЛК (ЕР на ТЕЛК) на 505 лица с увреждания, подадени от дирекции „Социално подпомагане“ и отделни физически лица. На основание чл. 54в, ал. 1-3 от ПУОРОМЕРКМЕ, след извършване на проверка в ЕИСМЕ и ИСКМЕ, са изготвени отговори до гражданите и при наличие на основания са изпратени писма до регионалните картотеки на медицинските експертизи за актуализиране на данни за ЕР на ТЕЛК/НЕЛК в ЕИСМЕ.

4. Изпълнение на дейности във връзка с чл. 29 от Конвенцията

Във връзка с упражняване на изборителните права на хората с трайни увреждания и в съответствие с чл. 37, ал. 3а, т. 1 от Изборния кодекс, чл. 108а, ал. 6 от Закона за здравето и чл. 3 от Закона за електронното управление НЕЛК осигурява достъп през RegiX на всички общински администрации в страната до определен обем от данни на хората с увреждания в Единната информационна система на медицинската експертиза. По този начин наличието на трайно увреждане на избирателя, което не му позволява да упражни изборителното си право в изборно помещение, се установява от общинските администрации по служебен път.

От страна на Министерство на електронното управление, съвместно с НЕЛК, е създадена възможност общинските администрации да заявяват през ССЕВ вътрешна електронна услуга за удостоверяване на вписани обстоятелства за лице с увреждане (Писмо Рег. № МЕУ-11762/28.10.2022 г. на министъра на електронното управление).

Във връзка с искания от общински администрации, от дирекции „Социално подпомагане“ и от МТСП (по повод изпълнението на чл. 7, ал. 4, буква „а“ от Закона за предприятията на социалната и солидарна икономика), през 2023 г., са извършени проверки за наличието на данни за ЕР на ТЕЛК/НЕЛК на 297 лица в ИБД по чл. 108а от Закона за здравето. За целите на справката се извършва проверка за наличието на експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК (ЕР на ТЕЛК/НЕЛК) на конкретното лице, за определения % трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, чужда помощ (в случай, че е определена), срок на определения % трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

5. Изпълнение на дейности във връзка с чл. 31 от Конвенцията

5.1. НЕЛК се явява първичен администратор на данни (ПАД) за хората с увреждания в Информационната база данни по чл. 108а от Закона за здравето. На основание чл. 108а, ал. 6 от Закона за здравето и чл. 3 от Закона за електронното управление НЕЛК осигурява достъп до данни в ИБД на редица държавни институции (МФ, НАП, НОИ, АСП, АХУ, всички общини в България, МВР и др.) и органи, извършващи различни социални дейности и услуги - предоставяне на социални помощи, подкрепа на майки на деца с увреждания, осигуряване на личен асистент, пенсии за инвалидност, добавка за чужда помощ и др.

Единната информационна система на медицинската експертиза (ЕИСМЕ) е интегрирана със Системата за обмен на справочна и удостоверителна информация (RegiX), което дава възможност на институциите и органите, осъществяващи дейности в областта на хората с увреждания, да извършват справки относно наличието на експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК на хората с увреждане.

През 2023 г. са регистрирани 329 847 заявки за достъп до данни на хора с увреждане в ЕИСМЕ, поддържана от НЕЛК от потребители в средата RegiX (институции и администрации, на които е предоставен достъп до данни в ИБД), като най-големи потребители на данни са:

- Агенцията за социално подпомагане, чрез дирекциите „Социално подпомагане“ в страната;

- Физически лица, които могат да достъпват до личните си данни в експертни решения на ТЕЛК/НЕЛК в ЕИСМЕ през Системата за сигурно електронно връчване. Чрез административната услуга „Предоставяне на достъп на физически лица до информация, свързана с тях и съхранявана в регистри на първични администратори“, поддържана от МЕУ. През 2023 г. се наблюдава увеличение с 28.42 % на направените достъпвания от физически лица до техни данни в ЕИСМЕ през RegiX в сравнение с 2022г.).

- Националният осигурителен институт;
- Министерството на вътрешните работи;
- Агенцията по заетостта;
- Националната агенция за приходите;

- През RegiX е осигурен достъп до данни на хората с увреждания в ЕИСМЕ и на общинските администрации. През 2023 г. 171 общини и райони са достъпвали до данни в ЕИСМЕ през средата RegiX, като се наблюдава увеличение с 23.92 % на направените справки в сравнение с 2022 г.

5.2. В изпълнение на чл. 82, ал. 3 във вр. с чл. 82, ал. 1 от Закона за хората с увреждания и чл. 87, ал. 2, т. 1 от Правилника за неговото прилагане НЕЛК предоставя ежедневно на АХУ информация за освидетелстваните и преосвидетелстваните хора с увреждания. Обменът на информация се извършва от 2015 г. чрез използване на директна връзка - програмен уеб интерфейс с ЕИСМЕ. През 2023 г. са направени 169 745 обръщания от информационната система на АХУ към ЕИСМЕ.

В резултат на предприетите мерки от НЕЛК и Агенцията за хората с увреждания от м. февруари 2024 г. е изградена техническа свързаност между Информационната система за контрол на медицинската експертиза (ИСКМЕ) и Информационната система на Агенцията за хората с увреждания (ИС на АХУ), като данните за експертните решения на ТЕЛК/НЕЛК в ИСКМЕ се визуализират в персоналния профил на хората с увреждания. Във връзка със защитата на личните данни на хората с увреждания през 2023 г. между НЕЛК и АХУ е подписано актуализирано Споразумение за обработване на лични данни.

5.3. Във връзка с надграждане на Националната информационна система, поддържана от Държавната агенция за закрила на децата, през м. март 2023 г. НЕЛК предостави на агенцията информация относно данните за деца на възраст от 0 г. до 18 г., които се обработват в Информационна база данни (ИБД) за лицата, преминали през ТЕЛК/НЕЛК за установяване на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

5.4. През 2023 г. на обновения интернет сайт на НЕЛК е създадена рубриката „Полезна информация“, където хората с увреждания имат достъп до „Данни за контакт с ТЕЛК съставите в страната“, с директна връзка към Портала за отворени данни (<https://data.egov.bg/>) на Министерство на електронното управление. Хората с увреждания и институциите имат достъп до информация за ТЕЛК - за тяхното работно време, адрес за кореспонденция, телефон за контакт и имейл адрес. Актуализирана е и информацията за регионалните картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ), като от 2023 г. НЕЛК поддържа данни за РКМЕ - работно време, адрес за кореспонденция, телефон за контакт и имейл адрес на Портала за отворени данни (<https://data.egov.bg/>).

През 2024 г. са планирани следните основни приоритети в работата на НЕЛК в областта на правата на хората с увреждания:

- Предоставяне на гражданите на по-пълна и актуална информация във връзка с извършването на медицинска експертиза, за постановените за тях експертни решения на ТЕЛК и НЕЛК (при наличие на производство по обжалване на ЕР на ТЕЛК) по отношение на ТНР/ВСУ и кореспондираща информация.

- Улесняване и автоматизиране на процесите в системата по заявяване от гражданите и проследяване на освидетелстването по отношение на ТНР/ВСУ.

- Усъвършенстване на функционалностите в информационната база данни (ИБД) по чл. 108а от Закона за здравето, които отразяват действащите процеси в системата на медицинската експертиза при освидетелстване на лицата по отношение на ТНР/ВСУ.

- Предоставяне на данни по служебен път на по-широк кръг от органи и институции през Средата за междурегистров обмен на данни (RegiX), при спазване на законовите изисквания и одобрени процедури от Министерство на електронното управление, с цел намаляване на административната тежест за гражданите.

- Засилване на взаимодействието с други органи в държавната администрация за провеждането на политики в полза на хората с увреждания. Разширяване и развитие на дейността на НЕЛК по изпълнение на нормативно установени задължения и по реализацията на съвместни инициативи с органи, предоставящи социални услуги за хората с увреждания - АСП, АХУ и др..

- Разработване от НЕЛК на нови учебни програми за обучение по медицинска експертиза на лекари от ТЕЛК в съответствие с приетите изменения и допълнения на Правилника за устройство и организация на органите на медицинската експертиза и регионалните картотеки на медицинските експертизи с ПМС № 47 от 13 март 2024 г. (Обн. ДВ. Бр. 23 от 19 март 2024 г.).

- Публичност и информираност на гражданите, органите в държавната администрация и други заинтересовани групи потребители относно извършването на медицинската експертиза в НЕЛК.

27.03.2024г.